

SMART ENERGY
TRANSITION

Miten sähkön kysyntäjousta saadaan aktiivisesti markkinoille?

Energia- ja ilmastostrategia, asiantuntijatilaisuus sähkömarkkinoista
27.1.2016, Raimo Lovio, Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu

Sähkömarkkinoiden muutos tutkimuskohteena

- **Siiirtymä resurssitehokkaaseen ja ilmastoneutraaliin sähköenergiajärjestelmään (EL-TRAN)**
  - Konsortio: Pami Aalto (Tampereen yliopisto), Pertti Järventausta (Tampereen teknillinen yliopisto) ym.
- **Pilvipalvelut laajamittaisen vaihtelevan hajautetun energiantuotannon mahdollistajina (BC-DC)**
  - Konsortio: Rauli Svento (Oulun yliopisto), Maria Kopsakangas-Savolainen (SYKE) ym.
- **Smart Energy –teknologiamurros – mahdollisuuksien hyödyntäminen kestävässä kasvussa Suomen toisella vuosisadalla (SET)**
  - Konsortio: Raimo Lovio (Aalto), Eva Heiskanen (HY), Jero Ahola & Samuli Honkapuro (LUT)
- **YHTEINEN ASIAANTUNTIJASEMINAARI
SÄHKÖMARKKINOISTA SOVITTU PIDETTÄVÄKSI
11.5 HELSINGISSÄ KAUPPAKORKEAKOULUSSA**

Clic Innovation Oy:n FLEXe-hanke, WP 3 (Matti Lehtonen), mutta myös muissa osissa

VTT: Distributed renewable energy and energy management

- Tutkimusprofessori Miimu Airaksinen, joka mukana myös SET-hankkeessa
- Kysyntäjousto osatekijänä monissa hankkeissa
- ”Consumer acceptance is a key success factor of the diffusion of new energy management solutions and, for this reason, it is important that the new technological solutions are developed from the end-user perspective.” (Ismo Heinonen, p. 70-71, Smart City, VTT Research Highlights 12, 2015)

Pääviesti: kysynnän jouston edistäminen on tärkeää

- Tärkeä osa kehittyvää suomalaista maailman parasta älykästä sähköjärjestelmää
- Luo pohjaa myös erilaisille uusille tuotteille ja myös niiden viennille
- Asiaa tutkitaan 2016 paljon
- Vaatii päättäväistä käytännön edistämistä

Rinnakkaisia keinoja samaan suuntaan

- Siirtoyhteyksiin investoiminen (Ruotsi)
- Uuteen uusiutuvan energian kapasiteettiin investoiminen kotimaassa
- Energiatehokkuuteen panostaminen, erityisesti lämmitykseen käytettävän sähkön tarpeen vähentämiseksi
- Varastointiin ja muuntamiseen investoiminen

Kysynnän jouston moninaisuus

- Onko kulloisenkin joustotarpeen taustalla kysynnän vai tarjonnan muutos sähkömarkkinoilla?
- Minkä aikavälin joustosta (kesä/talvi, yö/päivä, tuntikohtainen, nopeat) ja mistä markkinoista puhutaan?
- Onko tarvetta joustaa alas- vai ylöspäin?
- Reagoiko sähkökäyttäjä joustotarpeeseen kysyntää vai omaa tarjontaa muuttamalla?
- Mitkä tekijät ohjaavat: hinnat, sopimukset/määräykset, ...?

Erilaisiin tilanteisiin eri ratkaisuja?

- Perinteinen tilanne eli ennustettavat talven kireät pakkaspäivät: taustalla tarjontakapeikko, hintojen nousu, tarve alentaa kysyntää (ehkä pitkiäkin aikoja):
  - Kysyntäjouston lisäksi sähkölämmityksen määrään vaikuttaminen pysyvästi (kysynnän kausivaihtelun tasaaminen).
- Ei-ennustettava tuotanto- tai siirtohäiriö: hintojen nousu, tarve joustaa nopeasti alas
- Uudempia tilanteita tulossa: sääriippuvaista vaihtelevaa tuotantoa hyvin vähän tai hyvin paljon

Kysynnän jousto – Suomeen soveltuvat käytännönratkaisut ja vaikutukset verkkoyhtiöille (Järventausta, Honkapuro ym. 2015)

- Tekniset ja osaamisen liittyvät kysymykset
- Motivaatioon liittyviä kysymyksiä:
  - Ovatko hintaerot (esim. tuntitaso) riittäviä jouston motivointiin?
  - Muut insentiivit?
- Intresseihin ja yhteistyöhön liittyvät kysymykset:
  - Miten teot ja hyödyt joustosta jakautuvat?
- Lainsäädäntöön ja regulaatioon liittyvät kysymykset

Osapuolten yhteistyö ja intressien yhteensovittaminen (Järventausta ym)

- (1) Kanta- ja (2) jakeluverkkoyhtiö, (3) sähkön vähittäismyyjä, (4) loppukäyttäjä, (5) laite-, järjestelmä- ja palvelun tarjoajat
- ”Kysynnän jouston laajamittainen hyödyntäminen edellyttää eri toimijoiden välistä **yhteistyötä**” (s. 4)
- ”Sähkönmyyjällä ja jakeluverkkoyhtiöllä on periaatteellinen **eturistiriita** suhteessa kysynnän joustoon.” (s. 5)
- Tarvitaan ”kokonaisvaltainen näkemys” (s. 5)

Lähimahdollisuuksia (Järventausta ym)

- ARM-mittarit & **day-ahead**/intra-day-markkinat: ”Suurimmat ohjauspotentiaalit ovat lämmityskaudella sähkölämmityksessä sekä käyttöveden lämmityksessä läpi vuoden” (1000 MW) (s. 4)
- Merkittävämpi potentiaali kantaverkkoyhtiön käyttö- ja häiriöreservimarkkinat: isompien kiinteistömassojen kuorman ohjaus kiinteistöautomaatiojärjestelmillä (s. 4)
- ”Taloudellinen kannattavuus on yleisesti ottaen sitä parempi, mitä reaaliaikaisemmilla markkinoilla operoidaan” (s. 4)

Toimenpide-ehdotusten otsikoita (Järventausta ym)

- Kysynnän jousto tuotteistaminen sähkön myyjän ja jakeluverkkoyhtiön toimintojen osalta
- Eri sidosryhmien informointi ja koulutus
- Toimintatapojen yhtenäistäminen toimintaprosessien ja teknisten järjestelmien osalta
- Lainsäädännön, viranomaismääräysten ja ohjeiden kehittäminen

Kenen kysyntää on helpointa joustavoittaa nykyistä enemmän?

- (1) Teollisuus
- (2) Suuret kiinteistömassat
- (3) Kuluttajat

Tutkimuksia kuluttajien näkemyksistä

- Eva Heiskanen ym. Älykkään sähköverkon tuottama lisäarvo kuluttajalle 2011
- Salla Annala: Households' willingness to engage in demand response in the Finnish retail electricity market: an empirical study. Acta Universitatis Lappeenrantaensis 660. 2015
- Anna Sahari/Aalto-yliopisto: tuleva väitöskirja 2016.

Eva Heiskanen: Älykkään sähköverkon lisäarvo kuluttajalle (2011)

- Edelläkävijäkäyttäjät: reaaliaikainen hinnoittelu ja automatisoitu kuormanohjaus
- Reaaliaikainen hinnoittelu: kiinnostaa, mutta riskejä välttävä käyttäytyminen
- Voiko siirtämällä säästää: tarve ok mutta
  - siirrettävää kulutusta vähän? suora hyöty itselle pieni? omat teot pieniä ja sekin hyöty valuu myös muille?
  - ”Luottamus rakentuu kokeilumahdollisuuksista, hyvistä kokemuksista, reiluista sopimuksista, tosielämän esimerkeistä.”
- Tanskalainen hanke: <http://www.ipower-net.dk/>

Salla Annala (2015): findings

- Savings in electricity costs the main motive. However, the required savings may be problematically high (p 58)
- Based on residents' own activity, the consumption that is considered shiftable is typically very limited (p 59)
- Residential consumers seem ready to allow remote control of electric appliances that do not require changes in their everyday routines or significant interaction by the users (p 59)
- It is important to also inform consumers about the nonmonetary benefits of participating in demand response programs (p 58)

Sähkön hinnan vaikutus uusien omakotitalojen lämmitysjärjestelmien valintaan (2006 -2011) (Anna Sahari 2016)

- Päättulos:
  - sähköenergian hinta ei liity tilastollisesti merkitsevästi sähkölämmityksen vs muiden vaihtoehtojen valintaan
  - **Sähkön siirtohinta liittyy negatiivisesti sähkölämmityksen valintaan, ja on vahvasti tilastollisesti merkitsevä**
- Kuluttajat ottavat päätöksenteossaan huomioon paikallisen siirtohinnan tason, koska tämä on alueen pysyvä ominaisuus eikä kuluttaja voi vaikuttaa kohtaamaansa hintatasoon kilpailuttamalla
- Lukuarvoina: suoran sähkölämmityksen kysyntäjousto siirtohinnan suhteen on noin -1.5 → jos siirtohintaa nousee yhden prosentin, suoran sähkölämmityksen kysyntä laskee 1.5 prosenttia → joustava kysyntä

Kuluttajat ja pörssisähkösopimukset

- Oletus: pörssisähkösopimus kannustaa joustavuuteen ja alentaa kysyntähuippuja (vrt. Kopsakangas-Savolainen&Svento 2012: Real-Time Pricing in the Nordic Power markets. Energy Economics 34, 1131-1142).
- Energiaviraston mukaan pörssisähkösopimusten osuus vuonna 2015 oli 8 %. Miten niiden osuus saataisiin nostettua?
- Muuttuvatko toistaiseksi voimassaolevat sopimukset lähemmäksi pörssisidonnaisia sopimuksia (hintoja vaihdetaan usein tarpeen mukaan)?
- Pörssisähkösopimusten parempi markkinointi ja erilaiset tyypit:
  - Yleisesti pörssisähkösopimukset ovat kannattavampia kuin kiinteähintaiset sopimukset vaikka ei tekisi mitään.
  - Tuntipohjainen sopimus/kuukauden keskihinnan mukainen sopimus

Kysyntäjouston edistämiseksi tarvitaan päättävyyttä!

- Maailman paras sähköjärjestelmä ei pysy maailman parhaana jos se ei etene, mutta tässä olisi erityisen hyvät mahdollisuudet
- Tarvittaisiin roadmap, jossa kaikki osapuolet mukana kehittämässä tekniikkaa, tuotekonsepteja, säännöstöä, osaamista, motivaatiota
- Kokeiluja parhaimmissa ja helpoimmissa kohteissa

SMART ENERGY TRANSITION

Aalto University School of Business

Aalto University School of Art and Design

Finnish Environment Institute (Syke)

Consumer Society Research Centre, University of Helsinki

Lappeenranta University of Technology

Science Policy Research Unit (SPRU)/Sussex University

VATT Institute for Economic Research

VTT Technical Research Centre

Motiva, City of Lappeenranta, Heureka, FinPro